

Lotse

Trideset let po 8. odpravi JAHO (1981)

✉ Peter Podgornik

Pavel, Marjon, Čita in Viki na vstopu v steno FOTO: PETER PODGORNİK

Pred tridesetimi leti je odšla na pot osma jugoslovanska himalajska odprava, katere vodja Aleš Kunaver je proti četrtemu najvišjemu vrhu sveta popeljal močno skupino plezalcev in nekaj članov spremljevalne ekipe. Cilj odprave je bila nova smer v tedaj še deviški južni steni Lotseja (8516 m), visoki okrog 3300 metrov. Aleš je po predhodni izvidniški odpravi in dolgotrajnem, natančnem študiju stene izbral možnost vzpona v osrednjem delu stene, po logičnih in dokaj varnih razčlembah v vpadnici vrha.

GORA

Južna stena Lotseja je del ogromne naravne pregrade južno od Sagarmate,¹ najvišje gore sveta. Stena je sestavljena iz velikih snežnih vesin, ki so prekinjene s skalnimi stopnjami, strmimi žlebovi, snežnimi razi in izrazitimi skalnimi stenami v zgornji polovici gore. Vreme je tu povečini muhasto, običajne vsakodnevne snežne padavine predstavljajo

zaradi velike strmine stalno nevarnost za snežne plazove, svoje pa dodajo še močni vetrovi.

Kot je v Nepalju navada, so se birokratskim težavam pridružili še zapleti s prihodom opreme in možnostjo odhoda proti goram. Člani odprave so zaradi problemov s poleti iz Katmanduja do Lukle pristopili pod steno v ločenih skupinah, glavnina opreme pa je prihajala v bazni tabor še dolgo za njimi, ko so bili že visoko v steni.

Alešu je povečini uspelo sestaviti naveze iz izkušenih himalajcev in mladih nadebudnih plezalcev, ki so ob starejših pridobivali potrebne izkušnje. Vzpon je potekal v odpravarskem slogu, člani odprave so pri vzponu pritrjevali fiksne vrvi, postavljali vmesne tabore in se po navezah menjavali v steni. V veliko pomoč so bili višinski nosači Šerpe, ki so v tej strmi in nevarni steni še kako garali za svoj vsakdanji kruh.

Čeprav taka odprava zahteva veliko skupnega dela in primerno disciplino, jo je vsakdo od članov doživljal po svoje. Gotovo je najbolj vznemirljiva zgodba Frančka in Vanje,² ki jima je kot zadnjima še sposobnima članoma odprave uspelo priplezati do roba stene levo od vrha Lotseja.

¹ Mount Everest.

² Franček Knez in Vanja Matijevc.

Južna stena Lotseja z vrisano smerjo vzpona (smer vrisal Peter Podgornik) FOTO: RICARDO CASSIN

Tole zgodbo posvečam preminulim članom odprave: Alešu, Beniju, Borutu, Filipu, Nejcu in Pavletu.³ Mogoče bo pričujoči zapis obudil spomine ostalim, sedaj že sivoglavim, beloglavim in gologlavim članom odprave, s katerimi smo takrat delili strah in srečo. Nama s Pavletom je bil dan odhoda na odpravo čudovito darilo za triindvajseti rojstni dan.

V JUŽNI STENI LOTSEJA

Kopljemo na višini blizu 7000 metrov. Pod novozapadlim snegom iščemo opremo, ki so jo tu pustili prijatelji pred nekaj dnevi. S Pavletom in Filipom⁴ pripravljamo prostor za tabor tri. Pridružita se nam še Aleš in Vanja,⁵ skupaj nam ga hitro uspe po-

staviti. Sredi popoldneva že stoji šotorček dvojček, dobro pripet na snežno strmino. Nad nami se boči tisoč metrov previsne stene. Kamenje, ki se lomi v njej, leti krepko preko našega gnezda. Aleš in Vanja se poslovita ter sestopata v nižji tabor, mi trije pa še vedno ne vemo, kako bi spravili v šotor najprej tri velike nahrbtnike, takoj za njimi pa še sebe. Kisika na teh višinah že občutno primanjkuje, kar krepko občutimo v glavah. Vsak gib nas utruja, za vsako najmanjše opravilo moraš dobro premisliti, kako se ga boš lotil, da boš čim manj trpel. Priprava večerje je prava muka. V dobri uri nam le uspe skuhati lonc čokolina, za predjed pa pospravimo še lep kos slanine in prepečenca. Ker sva s Pavletom še lačna, se lotiva zaloge česna. Jeva ga skupaj s prepečencem in vse skupaj se nama zdi kar normalno. V mislih sem doma pri ubogi mami. Če bi naju videla, s kakšno slastjo jeva česen, bi se ji gotovo oba močno zasmilila, posebno jaz, ki sem tolikokrat pustil kosilo na mizi ravno zaradi česna. Kmalu po obilni večerji začutim, da bo treba nekam iti. Opremljen za plezanje, s cepinom v roki in pripet na vrvi, se spravim iz šotorčka v temno noč. Po velikih mukah uspe spraviti plezalni pas in štiri hlače do pod kolen. Moje petnajstminutno napenjanje in stokanje spremlja še zafrkavanje iz notranjosti šotorčka. Ko sem že skoraj prepričan, da ne

bo nič, narava primakne svoje, plazič nad mano pri mojih kolenih že prav naraste in mi napolni hlače. Sreča, da ta dan nimam driske. Noč preživimo kot tri omamljene ribe v konzervi, dve glavi in ene noge pri vhodu, ostalo na drugi strani, pod nami pa vsa oprema, vmes globoko dihanje in lovljenje sape vse do jutra. Tolažimo se z mislijo, da bomo spali, ko bo čas za to.

PLEZANJE NAD TRETJIM TABOROM

Pokonci smo že zelo zgodaj, malo tople pijače bo dovolj za zajtrk. Vreme je slabo, močan veter in mrz blizu trideset stopinj pod ničlo. Filip me varuje pred šotorom. Pod globokim snegom so strme skalne plošče, po katerih se s težavo prebijam, večkrat moram očistiti sneg in poiskati razpoke za kline. Na rokah imam trojne rokavice. Zgornje moram pri vpletanju vrvnih zank dati večkrat z rok, ker sem sicer preveč neroden. V treh urah hudih naporov mi uspe fiksirati 120 metrov vrvi. Vreme se tačas močno poslabša, začne krepko snežiti. Snežna stena okrog nas se spremeni v plaznico. Filip se ustavi kakih 40 metrov pod mano in zabije klin. Vsi smo si edini, da v takem ne moremo napredovati. Ura je blizu poldne, ko se pripravimo na 1500-metrsko spuščanje v dolino. Razmere so obupne. V kaminu pod taborom tri srečamo dve

³ Aleš Kunaver, Janez Benkovič, Borut Bergant, Filip Bence, Nejc Zaplotnik in Pavel Podgornik.

⁴ Pavel Podgornik in Filip Bence.

⁵ Aleš Kunaver in Vanja Matijevc.

Šerpi in prijatelje, ki hitijo v tretji tabor. Malo nižje se nam pri spuščanju pridruži še prijatelj Čopek.⁶ Vidljivost je tako slaba, da večkrat priletimo po vrvi kar drug na drugega. Nič ne vidimo, večkrat smo v dvomih, če niso plazovi snega in kamenja kje presekali vrvi, kar bi bilo za nas usodno. Drug za drugim bi se zapeljali v belo večnost. Malo nad drugim taborom se spet nabijemo skupaj in z grozo poslušamo, kako leti snežni plaz prav tam, kjer moramo po fiksni vrvi prečiti nevaren žleb. Preostane nam samo to, da zadragnemo vse zadržge in vrvce na opremi in obleki do konca, potem pa gremo lepo počasi skozi slap snega, za katerega imamo občutek, da nam bo odtrgal nahrbtnik z ramen in še nas potegnil za sabo. V taboru dve nam prijatelji postrežejo s toplim čajem. Tudi sami imajo dovolj dela z vzdrževanjem šotorov, saj se v nasprotnem primeru lahko hitro zgodi, da pri majhni nepazljivosti komu zmanjka zraka v šotoru. Pravi pekel doživimo spet v 120 metrov visoki skalni stopnji. Mesto, kjer bi se morali spustiti sto metrov po vrvi, je en sam slap. Ko se zberemo na sidrišču, zaman čistimo zamrznjena očala, videti ni skoraj nič. Od časa do časa tvegam, da si malo privzdignem zamrznjena očala in poškilim v beli brezup. Spuščanje po zamrznjeni vrvi je še poseben užitek. Ste na je tako previsna, da gre naša pot sto metrov kar po zraku.²³⁴⁵⁶

Okrog šestih zvečer smo le srečno iz stene. Za sabo imamo naporen dan, vsak od nas si želi, da take strahote ne bi doživel nikoli več v življenju. Od treh parov rokavic mi na rokah ostanejo samo ene, najtanjše, bombažne. Druge so zmrznile in razpadle. V prstih čutim hud mraz. Malo pred baznim taborom si snamem tudi te rokavice in z obupom gledam svoje bele prste. Takoj vem, da so to omrzline, tudi Pavleta je groza ob pogledu nanje. Filipu in Čopku pokažem prste tik pred bazo, oba dobro vesta, koliko je ura.

OMRZLINE

V bazi sem začel roke takoj namakati v vodi. Doktor⁷ mi je dal nekaj tablet, injekcije še niso prišle z zapoznelimi tovari do baznega tabora. V tolažbo sem od doktorja dobil še liter konjaka, ki so nam ga podarili španski alpinisti. S solzami v očeh sem šel proti šotoru, omrzline so prekini- le moje delo na gori. To spoznanje je bilo zelo grenko. Misel, da sem končal nekje nad 7000 metri, se mi je zdela nemogoča, saj nama je s Pavletom šlo tako dobro. Po 23 letih bom pustil brata dvojčka samega, brata, s katerim sva preživela toliko lepega in hudega skupaj, brata, s katerim mi ni bilo treba govoriti, a sem vseeno vedel, da misli isto kot jaz, brata, ki mu je bilo ob tej nesreči enako hudo kot meni. Doktor mi je obe roki povil, tako da sta bili videti kot dva loparja. Sledili so dnevi

in noči hudih bolečin in žalosti ob spoznanju, da je vse zaman. Lotsejevo južno steno sem lahko samo gledal iz baze s povitimi rokami. Vsi člani odprave so mi pomagali, morali so me hraniti, voditi na potrebo, previjati roke in sploh skrbeti zame. Moji prsti so postali čudne barve, imel sem srečo, da ni prišlo do gangrene. Delo na gori je teklo naprej. Pavel se je dobro ujel s Filipom, s katerim sta bila potem skupaj skoraj do konca. Slabo vreme je trajalo ves čas odprave, vsak dan nas je zasnežilo tudi v bazi. Vse, kar se je dogajalo v steni, sem budno spremljal, poslušal pogovore po radijskih vezah in bil stalno na tekočem.

Za prvomajске praznike sem si že toliko opomogel, da sem skupaj z doktorjem in Jovanom⁸ odšel v vasico Feriče, od tam pa smo odšli v bazni tabor pod Sagarmato. Bili smo gosti bolgarskih plezalcev, ki so ravno tisti dan po smeri prvopristopnikov prišli na Lotse s severne strani. Spoznali smo tudi člane japonske odprave, ki so plezali po jugoslovanski smeri na Sagarmato.

NAPREDEK NA GORI

Vzpon v južni steni Lotseja je kljub manjšim zastojem zaradi slabega vremena kar dobro napredoval. Ravno prvega maja, ko smo se vrnili s potepanja okrog Sagarmate, sta Pavel in Filip postavila peti tabor na višini 7900 metrov. Vreme je bilo izredno slabo. Vso noč sta se borila s snegom in odmetavala šotor, da ju ni zasulo. Drugi dan sta se vrnila v bazo, sledila sta jima Marjon in Čita,⁹ ki sta v petem taboru doživela zelo mučno noč in pravo bitko s plazovi. Brata Štremfelj¹⁰ sta od petega tabora naprej napela še nekaj vrvi. Za njima sta prišla Beni in Stipe.¹¹ Beni je moral zaradi bolezn v dolino, Stipetu pa je uspelo postaviti šesti tabor pod grebensko opastjo na višini 8150 metrov. Prva sta tja prispela Viki in Marjan.¹² V treh dneh slabega vremena jima je uspelo splezati 50 metrov višje, potem pa sta oba izmučena sestopila v dolino. Vikija je zagrabil išias, Marjan pa je bil zelo dehidriran. Snežilo je cele dneve, v višinah pa je pihal orkanski veter. V šesti tabor, ki je bil izhodišče za vrh, sta 12. maja prišla Pavel in Filip. Pavel je bil tako prvi Primorec, ki je dosegel magično višino 8000 metrov. Bil sem zelo vesel,

⁶ Slavko Frantar.

⁷ Matija Horvat.

Pavel Podgornik. V očalih se vidi Nejc. FOTO: NEJC ZAPLOTNIK

⁸ Jovan Poposki.

⁹ Marjan Manfreda in Borut Bergant.

¹⁰ Marko in Andrej Štremfelj.

¹¹ Janez Benkovič in Stipe Božič.

¹² Viki Grošelj in Marjan Kregar.

Peter Podgornik, Filip Bence – Tačrn, Aleš Kunaver – vodja (zakrit), Vanja Matijevc, Jovan Popovski (Makedonija), Željko Perko – Želo, Franček Knez, Marjan Kregar (zakrit), Rajko Kovač – Rok, Ivan Skumavc – Čivč (kuhar), Jernej Zaplotnik – Nejc, Peter Markič – Pero (zakrit), Viki Grošelj, Janez Benkovič – Beni, Ivan Kotnik – Ivč, Slavko Frantar – Čopek, Stipe Božič (Hrvaška), sedijo, od leve: Iztok Tomazin, Andrej Štremfelj, Miroslav Stankovič – Mika (snemalec RTV Novi Sad), Pavel Podgornik, Miro Šušteršič – Čeha, Marko Štremfelj – Mk, Borut Bergant – Čita, Janez Majdič (RTV Slovenija), Petar Antonijević – Peka (novinar RTV Novi Sad). Na sliki manjkata Marjan Manfreda – Marjon in zdravnik odprave dr. Matija Horvat. FOTO: ARHIV PETRA PODGORNIKA

čutil sem, da je z bratom tudi del mene v teh višinah. Ko sta prestopila višino 8000 metrov, sta prišla iz pasu oblakov in meteža v čudovito jasno vreme. Zvečer smo v bazi z veseljem poslušali Pavletove norčije na račun lepega vremena. Imela sta res čudovit razgled na najvišje vrhove sveta. Drugo jutro sta poskusila naprej. Hud mraz je Filipa prisilil, da je sestopil v dolino. Pavel je počakal na naslednjo navezo, ki je prihajala na šesti tabor. Zvečer so se stiskali v šotorčku pod ogromno opastjo skupaj z Andrejem in Nejcem.¹³ Razpoloženje v bazi in steni je bilo na višku, vsi smo po tihem upali, da bodo naslednji dan preplezali najtežje in mogoče dosegli celo vrh. Začeli so že ob štirih zjutraj, splezali na greben in prešli snežno steno. Sneg je bil globok, pod njim pa strme skalne plošče.

Varovanja sploh niso mogli urediti. Počasi so se prebijali naprej, stena je postajala vedno težja. Okrog poldneva so se ustavili na višini približno 8250 metrov, navpična skalna stena je tako prekinila delo naše odprave 250 metrov pod vrhom. Andrej, Nejc in Pavel so nato porabili šest ur, da so spet dosegli šesti tabor. Vračanje je bilo psihično zelo zahtevno, saj je bilo pod njimi 3000 metrov stene, imeli pa so izredno slabo varovanje zaradi globokega snega. Naslednje dni je bilo spet slabo vreme. Končno so se vsi trije vrnili v bazni tabor.

ZADNJI POSKUS

Vsi člani odprave smo bili že močno utrujeni, nekateri tudi resno bolni. Večina je v tej mogočni steni preživela več kakor trideset dni napornega dela in stalnega strahu pred plazovi. Le redki med njimi so bili še sposobni plezati v takem vremenu. Zadnji re-

sni in za odpravo odločilni poskus sta 18. maja izvedla Franček Knez in Vanja Matijevc, ki sta iz šestega tabora še prečila levo po strmi snežni steni preko izredno nevarnih snežnih žlebov, ovešenih z opastmi, in splezala do zahodnega grebena Lotseja. Štiriindvajset ur je trajalo njuno plezanje v obe smeri, večinoma na višini nad osem tisoč metri v izredno slabem vremenu. S tem dejanjem je bila stena preplezana, vrh, ki je običajno nagrada za tako delo, pa ni bil dosežen. Vendar se zaradi tega nismo vračali domov žalostni. V štiriinšestdesetih delovnih dneh v steni smo napravili, kar smo zmogli in kar nam je narava milostno dovolila. Naši naporji so bili mnogo večji kakor pri kakšni uspešni odpravi, svetovni alpinistični javnosti pa smo dokazali, da je vzpon preko južne stene Lotseja mogoč. ◉

¹³ Andrej Štremfelj in Nejc Zaplotnik.